

Nacht van wijzer worden

Uit verdriet zijn hele werelden gebouwd,
 uit verlangen grote wonderen geboren.
 Het zijn maar tranen, liefste, laat ze stromen
 en leg je hoofd op mijn schouder.
 Daarbuiten in de wereld is de oorlog uitgebroken.
 Ben jij degene op wie ik wacht?

We zullen het weten, ja toch?
 De sterren zullen ontploffen aan de hemel.
 Maar dat doen ze niet, nee toch?
 Sterren hebben hun moment, en dan sterven ze.

Er is een man die wonderen sprak, ik heb hem nooit ontmoet.
 Hij zei: 'Wie zoekt vindt en wie klopt zal worden opengedaan'.
 Ik denk aan jou, aan hoe je beweegt en dichterbij komt
 en hoe elk klein ding jouw komst verwacht.
 In mijn aderen voel ik mijn hart zingen,
 ben jij degene op wie ik wacht?

Er kwam eens een reiziger aan bij een dorp. Hij stopte bij een oude vrouw die op een bankje zat. 'Hoe zijn de mensen hier in dit dorp?', vroeg hij.

De vrouw zei: 'Hoe waren de mensen in het vorige dorp waar je verbleef?'

'Vreselijk', zei de reiziger. 'Onvriendelijk, wantrouwend, hard. Ik ben maar snel verder gegaan.'

De oude vrouw zei: 'Dan... zijn de mensen hier net zo'.

Zusters en broeders, mensen van de Weg,

U kreeg een tekst uit Jesaja te horen, meester van beelden. U kreeg een deel uit een songtekst van de Australische muzikant Nick Cave – wat mij betreft een erfgenaam van de minnemystici uit de twaalfde eeuw. (Maar dat is een ander verhaal). En ik begon met een verhaaltje over een reiziger.

We bevinden ons in een serie over de nacht, met teksten van Jesaja, en het is advent. Tijd van verwachting, van vrede sluiten met het duister. Tijd van leren vertrouwen dat het leven zich in het verborgene steeds vernieuwt. En dat het straks aan het licht zal komen.

Ik zeg maar meteen in het begin waar het mij om te doen is vandaag, dan kunt u daarna rustig wegsuffen. Want dat is waar ik eigenlijk op uit ben. Dat u zo op een bankje kunt zitten als de oude vrouw in het verhaaltje. Helemaal aanwezig – niksens, en toch zo alert dat ze de reiziger doorziet in wie hij is.

Wie is die reiziger? Wie zijn wij? Mensen die niet doorhebben dat wij in de buitenwereld zien wat er binnen in ons leeft. Dat binnen en buiten elkaar spiegelen.

Wij zijn mensen die steeds opnieuw moeten leren dat wij niet de wereld kunnen veranderen – maar wel hoe wij kijken, wat wij opmerken. En daarmee verandert er van alles.

Dat geeft niks, dat wij dat niet doorhebben. Daarom zijn we hier, vandaag. En daarom blijven we op een of andere manier leerling van die man, lang geleden, die wonderen sprak en deed: 'Zoek en je zult vinden. Klop en er zal worden opengedaan'. Daar gaat geloof over: leren zien in vertrouwen.

En dat is geen zoete koek, dat leert ons Jesaja. Daarvoor moet je door de nacht, door het donker, door het niet-weten, het niet-zien, het schuilen voor je pijn in de slaap. Die oude vrouw op het bankje moet dat doorleefd hebben, de nacht. En ie man die wonderen sprak heeft het ons voorgedaan, dat je leert zien door lijden en dood heen.

Ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik herken de beelden die Jesaja gebruikt. Zeker in deze rare tijden, zeker als ik de kranten lees, het nieuws volg. De doden van Parijs, Beiroet, Bagdad; het geschreeuw en gekonkel van veel politieke leiders; de naaktheid van de vluchtelingen en de puberale stompzinnigheid van veel van onze 'maatschappelijke debatten'. De dreiging van klimaatveranderingen; de hebzucht van bazen van bedrijven, scholen en zorginstellingen, bazen die zijn gaan geloven dat zij 'topmensen' zijn, die megalomane projecten mogen verzinnen...

Lieve help, lieve Schepper, god verdom ons niet - als jij dan bestaat, kom dan tevoorschijn en stop de gekte van extremistisch geweld, met wapens of met woorden of met macht of met geld.

Kom dan tevoorschijn, jij, en maak van de bergen dijken, zodat onze kinderen en kindskinderen niet verzuipen in de stijgende zee. Dat trucje met die regenboog, dat hebben we doorzien – het is gewoon de breking van licht door waterdruppels – maar hé, jij kunt toch beter dan dat? Jij bent toch de bezielende kracht van alles, jij bent toch minstens zo oud en zo groot als het universum, dat alsmaar groter wordt, groter dan wij ons ooit kunnen voorstellen?

Hé? Kom dan? Spreek recht, zet recht! Help ons op weg!

Dat denk ik dan wel eens. Of liever: zo'n klacht welt dan wel eens op. Soms in de vorm van tranen, soms als woede of als brandend maagzuur.

Het eerste stuk uit de lezing van Jesaja is zo'n opwelling. En daarna komt een andere golf, want God laat zich *niet* op die manier kennen, hij komt *niet* tevoorschijn als de Grote Rechtzetter. Nick Cave bezingt dat ook, die hoop het eens zeker te weten, zoals prille geliefden naar de vallende sterren kijken: de sterren ontploffen aan de hemel voor ons, denken ze – maar dat doen ze niet. Sterren hebben hun moment, en dan doven ze uit.

Jesaja noteert na de golf van verdomme een andere golf van verdomme: een die naar binnen slaat. Wij deugen zelf natuurlijk niet, zegt hij, wij maken er evengoed een zootje van, daarom natuurlijk!

Ik hoor er de zelfhaat in doorklinken die onze samenleving momenteel doordeesemt. De kwaadheid van de leider van de partij die voor vrijheid zegt te zijn – een man die alleen maar onheil ziet en mensen verzamelt op hun NEE.

Ik hoor er ook de gekte in doorklinken van onze therapeutische samenleving: het wantrouwen dat we aan allerlei psychische ziektes lijden, het krankzinnige gebruik van antidepressiva en labels als ADHD, ADD, PDD-Nos, autisme, Asperger...

Dat is de golf van verdomme die naar binnen slaat. Dan is de nacht compleet.

En dan? Wat rest ons dan? Ons helemaal laten meevoeren met de ene danwel de andere golf?

Jesaja zegt eenvoudigweg, aan het einde van het fragment dat we lazen: 'Wij zijn toch het werk van uw handen?'

Oftewel: we snappen er niks van, we overzien het niet, maar we zijn toch van u? Gewild, gewenst, gemaakt? Van stof, maar toch?

En Jesaja biedt ook een handelingsperspectief, zoals dat tegenwoordig heet. En dat heeft niet zo veel te maken met de golven van emotie waar we zo dol op zijn, de golven van verdomme die onze media dagelijks voor ons uitvergroten.

Dat handelingsperspectief is dit: 'U komt ieder tegemoet die van harte rechtvaardig handelt, die uw weg gaat, met u voor ogen'.

Nou. Daar moeten we het dan mee doen: ga maar op weg, engageer je maar, verbindt je maar met wat deugt – en dan komt God je tegemoet.

Ik vind het zo ergerlijk weinig, dat ik bang ben, dat hij gelijk heeft. Het is een van de redenen dat ik maar blijf geloven, dat ik hiervan ben, van dit boek, van deze beelden, deze traditie. Het is een van de redenen dat ik maar blijf luisteren naar die man die wonderen sprak, ook al heb ik hem nooit gezien: ik heb het steeds weer nodig om te horen dat het anders zit.

Ik heb steeds lessen nodig in hoe ik kijk, naar de wereld buiten en de wereld binnen mij. Niet voor niets is dat het allereerste dat van de inhoud van Jezus' prediking wordt gezegd. Dat hij rondging en zei: 'Bekeert u en geloof in het goede nieuws'. En bekeren betekent niet dat je braaf moet worden. Er staat *metanoia*: keer je denken om, ga anders zien.

En dat is hartstikke lastig. Ik zal u een voorbeeld geven. Wat dacht u van Jezus' oproep te houden van je vijanden? Da's een harde hè? Heeft u dat ooit geprobeerd?

Moet ik echt houden van mijn vijanden? En waarom dan? Moet ik houden van de seculiere elite van Nederland die alle gelovigen achterlijk vinden? Moet ik houden van patjepeeërs die de wereld vervuilen en kapot maken voor hun eigen gewin? Van extremisten die zichzelf opblazen met de naam van God op hun lippen? Moet ik houden van politici die alleen maar kwaadheid rondstrooien? Van de hufter die mijn fiets stal, van de vriend die mij liet stikken? Moet ik houden van ...

Valt het u trouwens op dat de toon of energie dezelfde is als net? De eerste golf van verdomme, die naar buiten is gericht? Het is de toon van het slachtoffer dat *zeker* weet dat ik, dat wij brave goedwillende gelovige mensen, dat wij gelijk hebben. En alles waar wij ongelijk in zouden *kunnen* hebben, dat ligt buiten ons. Wij zijn de goeierikken.

En dan zegt Jezus – dat is er ook zo een, zo'n naar zinnetje dat me bekeert – dan zegt Jezus: God laat de zon schijnen en de regen vallen voor iedereen. Wat een rotstreek. En toch is het zo.

Mijn vijand draagt mijn schande. Alles wat ik verwerp: de ongelovige, de vervuiler, de extremist in mij. Of, in Bijbelse taal: de hoer, de tollenaar, de rijkaard, de melaatse in mij.

Als ik een vijand zie, zie ik dus de pijnlijke plekken in mijn ziel.

En Jesaja zegt: ga maar op weg, van harte, en doe recht, en houd de levende voor ogen. En dan gebeurt er iets anders.

Dan ontstaat er ruimte. Bijvoorbeeld om, als ik op straat loop en een jonge man zie met een Arabisch uiterlijk, onderscheid te maken tussen mijn angst en die man. Wie weet wat er gebeurt als ik naar hem toe stap en zeg: 'Ik ben bang, omdat ik jou niet ken'.

Ga op weg, zegt Jesaja, en hou voor ogen dat je uit liefde bestaat. Dan krijgt de wereld buiten andere trekken. Of, zoals Nick Cave het zingt:

*Ik denk aan jou, aan hoe je dichterbij komt
en hoe elk klein ding jouw komst verwacht.*

En ik weet, in mijn hart, dat *dit* klopt. Amen.

Arjan Broers.

Gelezen: Jesaja 64, 1-7 (NBV)

en een deel uit Nick Cave, Are You the One that I've Been Waiting For?